

Investeringsbeskyttelse og ISDS i frihandelsaftalen mellem EU og USA

Hvad er ISDS?

ISDS står for "investor-to-state dispute settlement" eller investor-til-stat tvistbilæggelse/voldgift på dansk.

Bestemmelser om ISDS eller international voldgift indgår næsten altid i en investeringsbeskyttelsesaftale (eller Bilateral Investment Treaty, BIT) mellem to lande. Bestemmelsen giver mulighed for, at en udenlandsk investor, der udsættes for f.eks. diskriminerende behandling i forhold til nationale investorer, ekspropriation af ejendom, forbud mod udførsel af kapital eller anden åbenlys urimelig behandling, kan få sagen prøvet ved en international voldgift og få håndhævet kendelsen.

I praksis foregår det ved, at en investor kan indbringe en sag for en anerkendt international voldgift, for eksempel ICSID¹ under Verdensbanken eller FN-organisationen UNCITRAL². Tre voldgiftsdommere udpeget af parterne træffer herefter en afgørelse om erstatning, hvis investorens rettigheder er blevet krænket. I en del sager findes dog en løsning i form af et forlig, allerede inden det kommer til en kendelse.

I alle de omkring 40 aftaler, som Danmark har med lande uden for EU, indgår en sådan metode til at løse tvister. Det samme gælder i langt de fleste af de over 1.400 bilaterale investeringsbeskyttelsesaftaler, som de øvrige EU-lande har med tredjelande.

EU-landene har givet EU-kommissionen mandat til, at investeringsbeskyttelse og ISDS også skal med i alle kommende frihandelsaftaler, der indgås af EU. Det omfatter bl.a. frihandelsaftalerne med USA, Japan, Canada og Singapore samt en investeringsaftale med Kina, der alle er under forhandling.

Hvorfor er investeringsbeskyttelsesaftaler og ISDS nødvendige?

Der er gode grunde til, at der eksisterer investeringsbeskyttelsesaftaler og ISDS.

Danmark og EU er meget afhængige af, at vores virksomheder kan investere sikkert i udlandet, og at udenlandske investorer kan føle sig trygge ved at investere her. Begge dele skaber vækst og arbejdspladser. Investeringsbeskyttelsesaftaler giver virksomheder sikkerhed for, at de ikke udsættes for diskriminerende eller vilkårlig behandling i det land, hvor investeringen gøres.

Det er reelle problemer mange steder i verden. Virksomheder kan møde urimelig behandling på forskellige måder. Det kan være i form af nationalisering, ekspropriation uden erstatning, åbenlys diskrimination, uberettiget inddragelse af licenser eller nægtelse af retten til at få en sag prøvet ved de nationale domstole. Virksomheder kan også udsættes for forbud mod hjemtagelse af kapital eller overskud.

---

¹ International Convention on Settlement of Investment Disputes.

² United Nations' Commission on International Trade Law.

I mange lande yder den nationale lovgivning ikke tilstrækkelig beskyttelse. Derfor har Danmark og EU en interesse i, at investeringsbeskyttelse og ISDS i de tilfælde indgår i frihandelsaftaler. Det gælder ikke mindst i lande, hvor tilliden til statsmagt, lovgivning eller domstole ikke er i top.

Er investeringsbeskyttelse og ISDS nødvendig i en frihandelsaftale med USA?

Selvom tilliden til lovgivning og domstole generelt er høj i USA og EU-landene, vil investeringsbeskyttelse og ISDS give europæiske og amerikanske virksomheder en ekstra sikkerhed, når de skal investere på den anden parts område.

9 EU-lande har allerede i dag en aftale om investeringsbeskyttelse med USA. Ved at investeringsbeskyttelse indgår i frihandelsaftalen, vil den beskyttelse, som disse landes investorer nyder, også blive udbredt til de øvrige 19 EU-lande, herunder Danmark. På den måde får danske virksomheder de samme konkurrencevilkår i USA som investorer fra de 9 EU-lande.

Uden en bestemmelse om ISDS vil frihandelsaftalens bestemmelser om investeringsbeskyttelse heller ikke kunne håndhæves af virksomheder fra Danmark. Det amerikanske retssystem tillader ikke, at sager kan anlægges ved nationale domstole med grundlag i internationale aftaler.

Både EU og USA vil også meget gerne bevare princippet om investeringsbeskyttelse og ISDS. Ellers bliver det meget svært at få andre lande med til at indgå frihandelsaftaler med den form for investeringsbeskyttelse. Hvorfor skulle andre lande acceptere det, hvis vi ikke selv tager det med i en aftale mellem EU og USA? Det vil udgøre et stort problem for virksomheder, der etablerer sig i mange af de nye vækstlande, hvor retssystemer og lovgivning er mindre pålidelige, end vi kender det, og hvor der nogle gange diskrimineres åbenlyst mod udenlandske virksomheder.

Kan investeringsbeskyttelse og ISDS svække beskyttelsen af forbrugere, sundhed eller miljø?

EU's medlemslande har givet Kommissionen klare forhandlingsdirektiver, som betyder, at den skal forhandle ud fra, at intet i aftalen med USA må undergrave de to parter ret til at regulere og lovgive ud fra legitime hensyn. Legitime hensyn er for eksempel sundhed, miljø, sociale og sikkerhedsmæssige forhold eller forbrugerbeskyttelse, men dette er ikke en udtømmende liste. Retten til at regulere er fundamental for EU og går forud for beskyttelsen af investors rettigheder.

Derfor lægger EU også afgørende vægt på, at en aftale vil omfatte helt klare retningslinjer for, hvad der på den ene side udgør lovlig beskyttelse af offentlige interesser, samt at disse hensyn ikke begrænser staternes beskyttelse af offentlige interesser, så længe det ikke er diskriminerende. Samtidig skal retningslinjerne på den anden side beskrive, hvad der er diskriminerende eller urimelig behandling af udenlandske investorer. Disse retningslinjer vil være bindende for voldgiftsdommerne, som derfor ikke vil kunne fortolke reglerne på anden måde.

Dermed bliver det ikke muligt for en amerikansk virksomhed at vinde en sag over et EU-land, hvis der eksempelvis indføres strengere lovgivning for at beskytte miljøet eller befolkningens sundhed, selvom denne lovgivning får som konsekvens, at virksomheden taber penge eller får en mindre fortjeneste, hvis der i øvrigt ikke er tale om diskrimination på grundlag af nationalitet eller åbenlyst urimelig behandling som fx nægtelse af adgang til domstolsprøvelse af forvaltningsafgørelser.

Risikerer Danmark mange sager anlagt af amerikanske virksomheder?

I alle de år, Danmark har haft investeringsbeskyttelsesaftaler og ISDS, har der aldrig været anlagt nogen sager mod Danmark ved international voldgift. Der er ingen grund til at tro, at det vil æn-

dre sig, hvis EU indgår en aftale med USA eller nogen af de andre lande, som der i øjeblikket forhandles med.

Det er ikke i særlig grad amerikanske virksomheder, der gør brug af investeringsbeskyttelsesaftaler og er særlig ivrige efter at sagsøge stater ved voldgift. Tal fra FN-organisationen UNCTAD viser, at det på globalt plan de seneste fem år fra 2008-2012 især er virksomheder fra EU, der har gjort brug af international voldgift. Ud af 214 sager var 52% anlagt af virksomheder i EU. For 2012 er tallet endnu højere. Af 52 påbegyndte sager stod EU-investorer for 60%, mens virksomheder fra USA kun udgjorde 8%. Så især europæiske virksomheder har brugt den beskyttelse, som aftalerne og ISDS giver.

Fra EU's side ønsker man desuden indskrevet i aftalerne, at det bliver taberen af en voldgiftssag, der skal afholde alle sagens omkostninger. Det vil afskrække virksomheder fra at anlægge åbenlyst ubegrundede sager, eller sager der ikke kan vindes.

Hvorfor hører man om, at internationale tobaksfirmaer eller olieselskaber sagsøger lande for brud på investeringsbeskyttelsesaftaler?

Disse sager, hvoraf mange ikke er afgjort og derfor stadig kan blive afvist af voldgiftstribunalerne, kan ikke sammenlignes med de kommende investeringsbeskyttelsesaftaler, som EU vil forhandle med USA og en række andre lande.

Kommissionen og EU-landene vil forhandle en helt ny type, forbedrede investeringsbeskyttelsesaftaler. De skal ikke efterlade nogen tvivl om, hvornår en udenlandsk virksomheds rettigheder er blevet krænket og især, hvornår de ikke er. Aftalerne vil tydeligt specificere, at EU fortsat har ret til at lovgive ud fra legitime politik hensyn, som for eksempel miljø, sundhed, forbrugerbeskyttelse eller arbejdstagerrettigheder.

Kommende EU-investeringsaftaler vil indeholde klare bestemmelser om, at ikke-diskriminerende skridt på disse områder ikke kan anses for "indirekte ekspropriation", der giver ret til erstatning. Legitime tiltag vil altså ikke kunne bestrides og føre til erstatning, medmindre der er tale om at nægte domstolsprøvelse eller brud på konkrete, direkte løfter givet af en regering for at tiltrække udenlandske investorer.

Desuden vil kommende EU-aftaler sikre fuld åbenhed, hvis det kommer til en voldgiftssag. Så kan offentligheden – i modsætning til en del af de sager, der har vakt opmærksomhed – følge med i sagens gang.

Hvorfor har Kommissionen annonceret en "time-out" i forhandlingerne med USA om investeringsbeskyttelse?

Kommissionen har i slutningen af januar 2014 bekendtgjort, at den vil holde en ekstra offentlig høringsrunde om investeringskapitlet i frihandelsaftalen med USA.

Den åbne høring vil vare tre måneder. Hensigten er at give plads til yderligere offentlig dialog, debat og overvejelser om, hvordan EU skal håndtere forhandlingerne om dette emne. Det skal sikre, at alle bekymringer bliver hørt, og at alle aktører, både civilsamfundsorganisationer, privatpersoner og erhvervsliv, får mulighed for at give deres mening til kende uden at forhaste processen.

Hvorfor er det overhovedet vigtigt med en frihandelsaftale med USA?

Eksport understøtter direkte eller indirekte omkring 700.000 danske arbejdspladser. Derfor er det afgørende for et lille land som Danmark med en åben økonomi, at vores virksomheder har adgang til udenlandske markeder – uden at blive mødt med toldmure eller handelshindringer. Vores velstand og job afhænger af frihandel. Den del af EU/USA-frihandelsaftalen, der fjerner told og handelshindringer, er således af stor betydning for Danmark.

Det er vanskeligt præcist at forudse, hvor store fordele Danmark vil få af en frihandelsaftale med USA. Det afhænger blandt andet af, hvor omfattende en endelig aftale bliver. Men alle økonomiske analyser viser, at det vil give vækst, reallønsstigninger til lønmodtagere, billigere priser for forbrugere og nye eksport-arbejdspladser i både Danmark, EU og USA.

En analyse fra Copenhagen Economics viser eksempelvis, at eksporten til USA vil stige med 14 mia. kr., hvis der indgås en omfattende aftale (læs mere om analysen på Udenrigsministeriets hjemmeside).

Hvis EU indgår ambitiøse frihandelsaftaler med både USA, Japan, Canada og Sydkorea (en aftale med Sydkorea er allerede trådt i kraft), som er målet, vil Danmark ifølge samme undersøgelse høste endnu større fordele. Så vil eksporten skønsmæssigt vokse med 33 mia. kr. Samtidig vil Danmarks BNP (bruttonationalprodukt) stige med 1,3%, og lønmodtagere kan vente en forøgelse i deres realløn på 2%.

I en situation, hvor mange lande i Asien, Latinamerika og Afrika oplever høj vækst, vil en frihandelsaftale mellem EU og USA bidrage til, at vores del af verden ikke sækker bagud.

Udenrigsministeriet, januar 2014